

Stručni rad

EFIKASNO UKLJUČIVANJE NOVIH UČENIKA: VAŽNOST MEĐUSOBNIH ODNOSA I KOMUNIKACIJE

Polonca Kužner
Osnovna škola Dušana Flisa Hoče

Sažetak

Uspostavljanje odnosa u novoj školi predstavlja izazov kako za učenike i roditelje, tako i za učitelje. Savjetodavna služba igra u tome ključnu ulogu nudeći potporu u socijalnog prilagodbi, mentorstvu i komunikaciji.

Ključne riječi: savjetodavna služba, odnosi, nova škola, socijalna adaptacija, mentorstvo

1. Uvod

U procesu prelaska u novu školsku sredinu, odnosi i komunikacija igraju ključnu ulogu u olakšavanju socijalne i emocionalne prilagodbe učenika. Prijelaz u novu školu često je izazovan ne samo za učenike, već i za njihove roditelje i učitelje. Upravo u tim trenucima školska savjetodavna služba postaje neizostavan oslonac, jer omogućuje strukturiranu podršku koja olakšava uspostavljanje novih odnosa unutar razredne zajednice. U ovom članku istražuje se uloga školskog savjetnika u uključivanju novih učenika te se analiziraju specifični izazovi s kojima se suočavaju učenici, roditelji i učitelji. Kroz različite pristupe, kao što su mentorstvo, grupne aktivnosti i individualni razgovori, savjetnici doprinose stvaranju pozitivnog i podržavajućeg školskog okruženja. Cilj je istaknuti važnost uspostavljanja kvalitetnih odnosa u procesu prilagodbe na novu školsku sredinu, te kako taj proces može pozitivno utjecati na akademski i osobni razvoj učenika.

2. Što je odnos?

Jedna od definicija odnosa je međusobno povezivanje dvije ili više osoba s određenim stupnjem međuovisnosti i interakcije te uključuje emotivne, socijalne i druge veze. Odnosi su ključni za ljudsku interakciju, jer mogu uključivati prijateljstvo, ljubav, suradnju ili bilo koji drugi oblik međusobnog povezivanja i razmjene [1].

Riječ "odnos" upotrebljava se u raznim kontekstima, između ostalih u psihologiji, sociologiji i pedagogiji, pri čemu se općenito shvaća kao međusobni odnos između pojedinaca ili skupina koji utječe na stvaranje međusobnih veza i društvene dinamike [2].

2.1. Što znači odnos u školskom okruženju?

U osnovnoj školi odnos prvenstveno znači međusobnu povezanost i interakciju između učenika, učitelja i ostalih članova školske zajednice te, naravno, roditelja. Kvaliteta odnosa ima ključnu ulogu u oblikovanju pozitivne školske klime, koja utječe na uspjeh u učenju, emotivno blagostanje i socijalni razvoj učenika. Pozitivni odnosi potiču motivaciju za učenje te stvaraju okolinu u kojoj se osjećamo sigurnima i prihvaćenima. A sigurno i poticajno školsko okruženje izrazito je važno.

Učitelji odnosno stručni radnici igraju u školi ključnu ulogu u oblikovanju odnosa, jer npr. empatijom, potporom i otvorenom komunikacijom pomažu učenicima u prilagodbi na školsku sredinu i socijalizaciju. Osim toga, odnosi između učenika međusobno utječu na razvoj njihovih socijalnih vještina, sposobnost rješavanja sukoba, izgradnju prijateljstava, osobnosti, što je od posebne važnosti u osnovnoj školi.

2.2. Stručni radnici u školi

Stručni radnik u školi definira se kao osoba koja ima odgovarajuće obrazovanje i osposobljenost za obavljanje stručnih poslova u odgojno-obrazovnom procesu. To uključuje učitelje, savjetnike, psihologe, defektologe i druge stručnjake koji pridonose razvoju in podršci učenika [3]. Ne smijemo zaboraviti knjižničare, ravnatelje i pomoćnike ravnatelja.

Savjetnici su stručnjaci koji rade u okviru savjetodavnih službi u odgojno-obrazovnim ustanovama npr. u vrtićima, školama i srednjim školama. Diljem svijeta uloge savjetnika odnosno savjetodavnih službi se razlikuju, a ipak su slične. Zajedničke točke savjetodavne službe obuhvaćaju rad s pojedincem, s razredom, sa stručnim radnicima i s roditeljima.

Resman [4] navodi kako npr. u Hrvatskoj savjetodavni radnici, poznati kao školski savjetnici, igraju ključnu ulogu u školskom sistemu. Njihove dužnosti uključuju potporu učenicima u osobnom i akademskom razvoju, suočavanje s problemima u odnosima te pružanje relevantnih informacija o mogućnostima obrazovanja. Doprinosе oblikovanju pozitivne školske kulture i odnosa između učenika i učitelja. Njihov rad dio je šireg područja pedagogije i uključuje savjetovanje koje je često usmjereno na rješavanje konkretnih izazova s kojima se učenici susreću.

U Sloveniji se savjetodavne radnike definira slično kao u Hrvatskoj. *Programske smjernice savjetodavnog rada u programima odgojno-obrazovnog područja* [5] opredjeljuju savjetodavnu službu kao autonomnu stručnu službu jednom rečenicom – razvojno usmjerena interna stručna služba, čije je djelovanje cjelovito, razvojno-analitičko, edukativno-preventivno i savjetodavno usmjereno na tri razine: na razini odgojno-obrazovne ustanove, na razini grupe i razreda te na razini pojedinca i rada za njega.

Iz ovoga možemo zaključiti da savjetodavni radnici obavljaju širok spektar poslova i da je njihova uloga važnija nego što se možda na prvi pogled čini. Za mene osobno vrlo je važno da sam kao savjetodavna radnica svjesna ovog vidika važnosti na više razina. U ovom radu ću se usredotočiti odnosno objasniti ulogu savjetnice u radu s učenicima koji tek kreću u školu, točnije s učenicima koji u školu dolaze iz druge osnovne škole ili iz inozemstva.

2.3. Nova škola, novi odnosi

Uspostavljanje odnosa općenito mnogima može predstavljati izazov, osobito ako se učenik preseli u novu okolinu odnosno upiše u novu školu. Slično učenicima, ovo također predstavlja izazov za odrasle, bilo roditelje ili stručnjake. Upravo u ovoj odgojno-obrazovnoj tranziciji učenika važna je uloga školskog savjetnika koji prvi može nuditi potporu, smjernice za učinkovitu socijalnu i emocionalnu prilagodbu učenika, te suradnju između svih sudionika školskog okruženja – učenika, učitelja i roditelja.

Škola je odgojno-obrazovna ustanova, što znači da i odgajamo i obrazujemo.

2.4. Izazovi za učenike

Ulazak u novo školsko okruženje može kod učenika izazvati osjećaj neizvjesnosti, strah od nepoznatog te izazove u uspostavljanju prijateljstava. Školski savjetnik može pomoći programima prilagodbe kao što su individualni razgovori, grupne aktivnosti i mentorstvo, gdje učenici mogu lakše uspostaviti veze sa svojim vršnjacima [6]. U svom radu najčešće primjećujem da učenici koji dolaze u školu imaju problem s uspostavljanjem kontakta i odnosa isto kao i učenici koji primaju novog učenika u razrednu skupnost. Moj način rada je takav da učenika najčešće upoznam s novim razredom odnosno grupom učenika na način da učenicima unaprijed kažem da će dobiti novog učenika u razred i zamolim nekoga da bude mentor novom učeniku prvih mjesec dana, odnosno da mu pomogne upoznati kolege iz razreda, školu, učitelje, djelovanje škole, posebno kad učenici dolaze iz inozemstva, gdje je školski sistem možda drugačiji. Razrednika usmjerim u aktivnosti povezivanja i upoznavanja za vrijeme razrednih sati, na kojima i ja surađujem kao i ostali učitelji kako bismo uspostavili kvalitetne odnose i za vrijeme nastave. Vrlo je važno kako se učenik osjeća u novom razredu, jer kao što navodi [7] relacijska kompetencija je jedna od ključnih kompetencija za postizanje ciljeva i podršku učenju.

S druge strane, važno je da svi sudionici pomažu i ostalim učenicima u tome kako prihvatiti novog učenika, usmjeravati ih, podržavati ih i omogućiti uspostavljanje pozitivne novonastale razredne klime. U praksi primjećujem da je to višesmjernan proces i može biti uspješan samo kad svi odigraju svoju ulogu. Važno je da se nakon nekog vremena provjeri kako učenik funkcionira u razredu. Sama to obavim na način hospitiranja u razredu ili promatranja i individualnog razgovora s novim učenicima. U svom savjetodavnom radu još uvijek mi predstavlja zagonetku kako reagirati onda kad nešto pođe po zlu tijekom integracije novog učenika u razrednu zajednicu, a preventivne aktivnosti nisu postigle svrhu. Kurativni pristupi nisu tako učinkoviti, stoga je izrazito važno napraviti zaista dobar plan preventivnih aktivnosti, odnosno protokol prijema novog učenika u razrednu zajednicu.

2.5. Izazovi za roditelje i učitelje

Školski savjetnik također surađuje s roditeljima i učiteljima, kako bi se poboljšalo razumijevanje potreba i briga učenika te time olakšao proces socijalizacije u školi. Roditelji su često u dvojbi kako podržati svoju djecu u novoj okolini, dok učitelji trebaju strategije za uspješno uključivanje novih učenika u razred. Školski savjetnici organiziraju radionice i edukacije koje omogućavaju bolje razumijevanje razvojnih potreba učenika i podržavaju učitelje u stvaranju pozitivnog i uključujućeg okruženja za učenje [8].

Pozitivan odnos s učenicima potiče školsko povezivanje i povećava motivaciju učenika za učenje, dok mreža socijalne potpore s vršnjacima pomaže u jačanju osjećaja pripadnosti i smanjuje šanse isključivanja iz grupe [9].

U praksi primjećujem kako je vrlo važno kakav je odnos roditelja do nove okoline, kako se roditelji povezuju s ostalim roditeljima i učiteljima. Na prvom susretu, prije dolaska učenika u novu školu, obavim razgovor s roditeljima na kojem upoznam njihova očekivanja, potrebe, želje te im kroz razgovor dajem smjernice za uspješnu suradnju na svim razinama. Povedem ih u obilazak škole, upoznam s pravilima naše škole, načinom djelovanja, upoznaju novog razrednika. Nakon nekog vremena provjerim suradnju roditelja s razrednikom i po potrebi se uključim. U principu, suradnja s roditeljima je od ovog koraka nadalje ista kao i s ostalim roditeljima.

Moja uloga u odnosu do učitelja je takva da prvo razrednika upoznam s informacijama o novom učeniku, zatim neke informacije djelomično prenesem nastavničkom vijeću, odnosno učiteljima koji će učiti učenika, a prema potrebi i sa svim ostalim stručnim radnicima. Učitelje dodatno upozorim da me redovito obavještavaju o mogućim specifičnostima u vezi uključivanja novoga učenika u školsku sredinu.

2.6. Uloga školskog savjetnika

Školski savjetnik upotrebljava cjelokupan pristup u svom radu, što znači da s pojedincem postupa u kontekstu cjelovitog socijalnoga okruženja. Upotrebljava različite metode poput razgovora, konzultacija, savjetovanja i povezivanja na više razina čak i izvan škole ako je to potrebno. Savjetodavni radnici time doprinose uzdržavanju i poboljšanju školske klime i sudjeluju u planiranju programa koji jačaju osjećaj pripadnosti među učenicima. To pomaže u sprječavanju sukoba i poboljšava suradnju na svim razinama, a osobito je važno pri integraciji novog učenika u školu [10].

Primjećujem da svake godine sve više učenika koji dolaze u školu, posebno u višim razredima, ima probleme s prilagodbom na novu školsku sredinu. Nailazimo na odbijanje od strane vršnjaka, ignoriranje, izolaciju, odbacivanje škole ili

pretjerano izlaganje, podređivanje drugih, razne devijacije u ponašanju. I zato je uloga savjetnika itekako važna, on pomaže i potiče izradu plana uključivanja novog učenika, s konkretnim koracima i mjerljivim ciljevima i sa svim sudionicima, učiteljima, roditeljima i ostalim učenicima.

Savjetodavna služba je stoga neizostavan izvor podrške i smjernica za učinkovitu integraciju novog učenika u novu školsku sredinu. Priprema i prilagodba na školsko okruženje, komunikacija i odnos svih aktera su od ključne važnosti. To omogućuje lakše suočavanje s izazovima novog školskog okoliša te učinkovitiju međusobnu pomoć u postizanju ciljeva.

Primjer aktivnosti za novoga učenika u razredu za vrijeme razrednog sata.

Igra za upoznavanje:

Dvije istine i laž: Svaki učenik (uključujući i novog) izgovori dvije istinite tvrdnje i jednu lažnu. Ostali učenici pogađaju koja je lažna. To potiče razgovor te pomaže u upoznavanju zabavnih činjenica o svakome.

Upoznavanje škole:

Kratki obilazak učionica, škole, može i neposredne okoline škole (igrališta, dvorane za tjelesni), kojeg vode neki učenici, obilazak svih zajedno. To pomaže novom učeniku da upozna svoje nove okolnosti te da se osjeća ugodnije. Istodobno se stekne informacija o tome koliko drugi učenici poznaju školu.

Mentorstvo:

Novog učenika povežemo s učenikom "mentorom" (ili dva) iz razreda. Učenik mentor pomaže prvih dana u orijentaciji, odgovara na pitanja i uključuje novoga učenika u aktivnosti. Time se uspostavlja prvi povjerljiv odnos.

Grupna aktivnost:

Razredni zapis (plakat): Napravi se veliki plakat na kojem svaki učenik napiše ili nacrti ono što za njega znači prijateljstvo. Ovaj proces suradnje promiče jednakost i daje novom učeniku osjećaj pripadnosti.

Krug refleksije:

Na kraju se može organizirati krug u kojem učenici podijele svoje osjećaje o tome kako su prihvatili novog učenika. Još je bolje ako te misli zapišu na listiće. Potakne ih se da izraze svoje brige ili ideje o tome kako osigurati da svi budu uključeni.. Na taj način također upoznajete prve osjećaje drugih učenika o novom učeniku.

3. Zaključak

Odnosi su osnova za razvoj pojedinaca i oblikovanje pozitivne školske klime. Kvalitetni odnosi između učenika, učitelja i roditelja ključni su za uspješnu uključenost novih učenika u školsku sredinu. Savjetnik svojim pristupom pridonosi lakšem uključivanju u školu, brine se za uspostavljanje odnosa i emocionalnu dobrobit učenika. Njegova podrška u obliku mentorstva i suradnje između svih sudionika olakšava novim učenicima suočavanje s izazovima, što dovodi do pozitivnog i uključujućeg iskustva. Višesmjernim pristupima te aktivnom suradnjom svih aktera možemo stvoriti poticajno okruženje u kojem se učenici osjećaju sigurno i prihvaćeno, što je temelj njihovog uspjeha in razvoja.

4. Popis literature

- [1] Merriam-Webster, "Merriam-Webster.com dictionary," [Online]. Available: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/relationship>. [Accessed 16. oktober 2024].
- [2] ZRC SAZU, "Fran," ZRC SAZU, [Online]. Available: <https://fran.si/133/esskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika>. [Accessed 16 10 2024].
- [3] J. Krek and M. Kovač, *Strokovni delavci v šolstvu*, Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2012.
- [4] M. Resman, *Savjetodavni rad u vrtiću i školi*, Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 2000.
- [5] B. Rupar, Z. Gazvoda, P. Gregorčič Mrvar, K. Hacin Beyazoglu, N. Jenko, T. Kodele, M. Koderman, A. Križan Lipnik, M. Kukanja Gabrijelčič, S. Lesar, M. Lovše, T. Malešević, M. Mohar, S. Pečjak, M. Poštrak, B. Stožir Curk, M. Šušek, T. Vec, A. Vidmar, C. Bizjak and K. Košir, *Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja*, V. Logaj, Ed., Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2024.
- [6] G. Čačinovič Vogrinčič, K. Bregar Golobič, J. Bečaj, S. Pečjak, M. Resman, T. Bezić, M. Dobnik Žerjav,, J. Grgurevič, S. Niklanović and B. Šmuk, *Programske smernice: Svetovalna služba v osnovni šoli*, Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet, 1999.
- [7] K. Košir, T. Špes, M. Horvat, A. Kozina, E. Kranjec, S. Pečjak, I. Peras, T. Pirc, T. Pivec, J. Usenik and S. Zorjan, *Priročnik za načrtovanje krepitve vključujoče razredne in šolske klime ter preprečevanja in odzivanja na medvrstniško nasilje v osnovni šoli 2024*, Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2024.
- [8] U. Štremfel, T. Vršnik Perše and A. Mlekuž, "Mainstreaming social, emotional, intercultural/transcultural learning in European national educational policies and practices: The way forward," in *Social, emotional and intercultural competencies for inclusive school environments across Europe*, Hamburg, VERLAG DR. KOVAČ GMBH, 2020, pp. 235-244.
- [9] T. K. Y. Wong, A.-M. Parent and C. Koniski, "Feeling connected: The roles of student-teacher relationships and sense of school belonging on future orientation," *International Journal of Educational Research*, vol. 94, pp. 150-157, 2019.
- [10] Š. Barle, "Šolska svetovalna služba kot vir podpore mladostnikom pri spoprijemanju z razvojnimi nalogami in izzivi v odraščanju," *Sodobna pedagogika*, vol. 138, no. 1, pp. 50-65, 2021.